

K.K.T.C

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ**

**GAZİANTEP'İN TARİHİ VE KÜLTÜREL
DEĞERLERİ**

**MERYEM ÖZDEMİR
970306 4-A**

DANIŞMAN: BÜLENT YORULMAZ

20.06.2001

LEFKOŞA K.K.T.C

1.ÖNSÖZ.....	3
2.GİRİŞ.....	4
3.TARİHİYLE GAZİANTEP.....	5
4.AYINTABA NEDEN BU İSİM VERİLMİŞ ?.....	6
5.GAZİANTEP'İN EHEMMİYETİ.....	7
6.GAZİANTEP'İN COĞRAFI KONUMU.....	8
7.GAZİANTEP'İN İKLİMİ.....	8
8.GAZİANTEP'İN NÜFUSU ve İDARİ BÖLÜNÜŞÜ.....	9
9.GAZİANTEP KALESİ.....	10
10.GAZİANTEP CAMİLERİ, TÜRBELERİ, HANLARI, HAMAMLARI, KASTELLERİ, BEDESTENLERİ, KİLİSELERİ.....	11
11.GELENEKSEL ANTEP EVLERİ.....	15
12.GAZİANTEP EVLİYALARI.....	16
13.GELENEKSEL EL SANATLARI.....	17
14.GEZİP GÖRÜLECEK YERLERİ.....	19
15.GAZİANTEP MUTFAĞI.....	25
16.GAZİANTEP'TE FOLKLOR VE FOLKLORİK DEĞERLER.....	26
17.GAZİANTEP BÖLGESİ AĞIZ ÖZELLİĞİ.....	28
18.GAZİANTEP ATASÖZLERİ, BEDDUALARI DUALARI, TEKERLEMELERİ, NİNNİLERİ.....	32
19.KAYNAKÇA.....	34

1.ÖNSÖZ

Bitirme tezim olarak, Gaziantep'in tarihini ve folklor özelliklerini incelemeye ve araştırmaya çalışarak, her kesimden insanın başvurabileceği bir kaynak kitap olguğunu düşünüyorum. Gaziantep ilinin tarih boyunca görkemli uygarlıkların beşiği olduğunu, günümüze kadar uzanan antik kalıntıların izleri zengin birer malzeme olduğunu, hazırladığım bu tez çalışmasından öğrendim. Gaziantep doğal güzellikleri, folklorü ve tarihi zenginlikleriyle tüm insanların ilgisini çekmiştir. İşte bu güzel vatan parçasının kültür ve tarihine bir kez olsun dalmak, Gaziantep için böylesine faydalı bir kaynak hazırlamak bana büyük bir zevk verdi.

Bu kaynak kitabı hazırlarken gereğince titiz davrandığım kanısındayım. Buna rağmen gözden kaçırdığım veya ulaşamadığım noktalar olabilir. Bu nedenle hoşgörünüze sığınıyorum.

Yakın Doğu Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkanı Doç. Dr. Bülent YORULMAZ'a çalışmalarında bana gösterdiği yakınlıktan dolayı ve öğrencilerin yöreleriyle ilgili bilgi toplamalarını istemesi, bizlere yaşadığımız yöreleri her yönüyle tanıma fırsatı verdiği için kendisine sonsuz teşekkürü bir borç bilirim.

Saygılarımla.

2001

Meryem Özdemir

LEFKOŞA

2.GİRİŞ

Düzenli ve titiz bir çalışmanın ürünü olduğuna inandığım bu kitap Gaziantep ilinin kültürel tarihi ve folklor özelliklerini yansıtması açısından önemli bir kaynakçadır.

Gaziantep ilinin değişik yönlerini bu kitapta tanıma ve öğrenme imkanım olmuştur. Bu kitapta değinmek istediğim Gaziantep, tarihi boyunca büyük uygarlıkların beşiği olmuştur. Doğal güzellikleri ve tarihi zenginlikleriyle yüzlerce yıldır düşman saldırılarına mağruz kalmıştır. Bunuda Gaziantep'e has türkülerden ve manilerden anlamaktayız.

Meryem

ÖZDEMİR

3.TARİHİYLE GAZİANTEP

Güneydoğu Anadolu Bölgesinin en büyük, Türkiye'nin ise 6. büyük kenti olan Gaziantep. Anadolu'nun ilk yerleşim alanlarından birisidir. Taş, Kalkolitik, Bakır, Hitit, Mitani. Asur, Roma, Bizans, İslam, Türk-İslam dönemlerine ilişkin kalıntılara bölgenin her yerinde rastlanmaktadır. Yöre M.Ö.1700 yıllarında Hititlerin hakimiyetine girmiştir. Bugün şehrin 10 km kuzeyinde bulunan antik Dülük şehri ise Hititlerin önemli bir din merkezidir. Halife Hz. Ömer zamanında İslamiyetin Arap yarımadası dışında yayılması için sürdürülen mücadeleler sonucu 636 yılında Yermük Savaşında Bizans ordusunu mağlup eden İslam Orduları İyaz Bin Ganem komutasında Gaziantep yöresini İslam topraklarına dahil etmiştir. Böylece yöre halkı 636 yılında Müslümanlığı kabul etmiş ve Gaziantep'in ünlü Omeriye Camii o dönemde fethin sembolü olarak yapılmıştır. 1071 Malazgirt Zaferinden sonra Süleyman Şah,1084 yılında Antep ve yöresini kesin olarak fethederek burayı Selçuklu imparatorluğuna bağlamıştır. 20 Ağustos 1516 yılında Yavuz Sultan Selim Han Antep'e gelerek üç gün burada konakladı. Memlûklülere karşı 1516 yılında elde edilen Mercidabık Zaferi ile Antep şehri ve yöresi Osmanlı İmparatorluğu'nun yönetimine girmiş oldu.

1. Dünya Savaşı'ndan sonra İngilizler ve Fransızlar taratından işgal edilen Gaziantep ve yöresi, akıllara durgunluk veren savunması ve eşsiz kahramanlığı ile bütün dünyada hayranlık uyandırmıştır. T.B.M.M. Antep'e bu başarısından dolayı 8 Şubat 1921 tarihinde "GAZİ"lik ünvanı vermiştir.

Tarih içerisinde Ayıntap, Antep, Kala-i Füsüs ve Hantap gibi isimlerle anılan Gaziantep, adını tarihin derinliklerinden, sıfatını ise Milli Mücadeledeki kahramanlıklarla dolu müdafaasından almıştır.

Gaziantep, Kurtuluş Savaşı hatıraları, zengin tarihi ve kültürel çevresi, otoyolu, Uluslararası Havaalanı, tren garı, leziz yemekleri, eşsiz el sanatları, camileri, kaleleri, hanları, kастelleri, hamamları, türbeleri, kiliseleri, yaylaları, gezi ve mesire yerleri, sanayi ve ticareti ile bölgede öncü olan önemli bir ildir.

4. AYINTABA NEDEN BU İSİM VERİLMİŞ ?

Bu kronolojiden sonra tarihçe faslına geçmeden önce, şehrin isminin kaynağına bakalım. Şehrin ismi muhtelif kaynaklarda, muhtelif şekillerde geçmektedir. “Hantab”, “Entab”, “Hamtab”, “Ayıntab” olmak üzere. Asırlardan beri, bütün yazılı kaynaklardaki ismi ise “Ayıntab”tır. Şimdi bu isimlerle ilgili rivayetlere bakalım...

1) Ayıntab şehri ismini, burada hüküm süren Ayni adındaki bir kraldan almıştır.

2) Kelimenin aslı “Hantah”tır. “Han”hükümdar, “Tab” ise Eti dilinde arazi demektir. Buna göre, “Hantab”ın münüsü, “ilan arazisi” demektir.

3) Şehrin eski adı “Entap”tır. “Tap” Geldani lisanında “eüzel”dernektir. Buna göre Entab, “En güzel”demektir.

4) Şehre suyunun iyiliğinden dolayı “Ayni Tab”adı verilmiştir. “Ayin”pınar, kaynak, “Tab” iyi, güzel demektir. Buna göre, “Aynitab” veya Ayıntab, güzel kaynak, iyi pınar manasını ifade etmektedir.

5) Ayıntab adı suyunun bolluğundan kinayedir. Burada “Tap”söztü Farsçadır. Takat, kudret münüsındadır.

6) Gaziantep’te güneş başka taraflardan daha parlaktır. Bunun sebebi şudur: Şehrin evlerinin hemen hemen tamamı beyaz taşlarla yapıldığından, güneş ışığı akis yapmaktadır. Bu yüzden şehre “Ayni tap”denilmiştir. Ayni = tıpkı, tap = sıcaklık ve ziya verici (Farsça) demektir. Buna göre Ayıntab, “Ziya ve sıcaklık verici, güneş gibi parlayan şehir” demektir.

Yaygın olan kanaata göre, şehrin isminin menşei Arabçadır. Suyunun tatlılığından, pınarlarının bolluğundan dolayı, “Ayıntab”denilmiştir. Osmanlıca kaynaklarda da hep bu isimle yadedilmiştir.

5.GAZİANTEP’İN EHEMNİYETİ

Ayıntap (veya Gazilik ünvanını alacağı tarihe kadar, bizim de tarihe sadık kalmak için yadedeceğimiz şekliyle Antep), Asya, Afrika ve Avrupa’yı birbirine birleştiren ana yollar üzerinde bulunduğundan, devrin bütün büyük devletleri bu topraklara sahip olmaya çalışmış, bu yüzden bu topraklar üzerinde büyük savaşlar cereyan etmiştir.

M.Ö. 1700 yıllarında Eti İmparatorluğunun, M.Ö. 709 yılından itibaren Asur devletinin, M.Ö. 612’de Med imparatorluğunun, M.Ö. 546

yılında Pers imparatorluğunun, M.Ö. 334'te Slevkoslar'ın, M.Ö. 190'da Büyük Roma İmparatorluğunun, M.S. 395'te Bizans imparatorluğunun hakimiyeti altında kalan şehir, her devirde de, o devletin en mühim merkezi olmuştur.

6.GAZİANTEP'İN COĞRAFİ KONUMU

Coğrafi konum olarak Gaziantep ili, Akdeniz Bölgesi ile Güneydoğu Anadolu bölgesinin birleştiği noktada yer alır. Suriye'ye komşu bir sınır ili olan Gaziantep'in büyük bir bölümü Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin batı kesiminde yer alır. Gaziantep; Doğuda Şanlıurfa'nın Birecik ve Halfeti; Kuzeydoğu'da Adıyaman'ın Besni; Kuzeyde Kahramanmaraş in Pazarcık; Batı da ise Adana'nın bahçe, Osmaniye ve Hatay'ın Hassa ilçesinin sınırlarıyla çevrilidir.

Gaziantep toprakları 38 28' ve 38 01' doğu boylamlarıyla, 36 38' ve 37 32' kuzey enlemleri arasındadır. Gaziantep'in yüzölçümü ise 7642 k m²'dir. Gaziantep 7642 km²' lik alanıyla Türkiye topraklarının %1 'ini kaplar. İl merkezinin denizden yüksekliği 85 metre olmakla birlikte, 250 ile 1250 m rakımları arasındadır. Yüzey alanının % 52'sini dağlar, %27'sini ovalar kaplamaktadır.

İl sınırları içerisine kuzeyden giren dağlar, Araban Ovasının batısından il merkezinin batısına uzanır. Güneydoğu Torosların uzantıları olan bu dağlar oldukça düzgün sıralar oluşturur. Bölgenin batısını kuşatan dağlar ise sistemli bir sıra oluşturur ve Gaziantep ilini Hatay - Kahramanmaraş çukurluğundan ayırır. Gaziantep'te sıradağ olarak Güneydoğu Torosların uzantıları olan Sof dağları vardır. Sof dağlarının güneyinde ise Gaziantep

yaylası uzanır. Dülük Baba Dağları ise il merkezinin güneyinde bulunmaktadır. Dülük Baba dağlarının en yüksek tepesi 1250 metre yüksekliktedir. Sof dağlarının Hatay yönündeki uzantıları olan Gani Baba ve Sarıkaya dağları yaklaşık 1100 metre yüksekliktedir. Gani Baba ve Sarıkaya dağlarının batı tarafında İslahiye ovası, Doğusunda ise İslahiye Platosu bulunmaktadır. En yüksek noktası 1050 metre olan Sam dağları; Sof dağları ile Dülük Baba dağları arasında bulunmaktadır.

7. GAZİANTEP'İN İKLİMİ

Gaziantep'in güney kesimleri Akdeniz ikliminin etkisi altında olmakla beraber, yazlar sıcak ve kurak, fakat akşamları serindir. Kışları ise soğuk ve yağışlıdır. Gaziantep il toprakları ile Akdeniz arasıl(lı) (lı)ğllk alaım olıtısı (Anınıos Y)ağları) nedeniyle iç kısımlar(la iklim azçok karasal bir nitelik kazanır. İeytin ağaçlarınıu daha çok ilin güneydoğuda oluşu da Akdeniz ikliminin belli bir kesimde etkili olduğunu gösterir. Gaziantep yaylasını yüksek kesimleri ve Sof Dağlarında ildini daha serttir. Gaziantep deniz ile kara iklimi arasında bir geçit bölgesidir.

Gaziantep'te en soğuk aylar Ocak - Şubat aylarıdır. Ortalama ısısı 2.6 derecedir. En sıcak aylar ise Temmuz - Ağustos aylarıdır. Sıcaklık ortalaması ise 27.2 derecedir. Yıllık genel sıcaklık ortalaması ise 14.5 derecedir.

Kış ve ilkbahar mevsimlerinde en çok yağış alan ilimiz de Akdeniz yağış rejimi özelliği görülmektedir. Yıllık yağış ortalama olarak Gaziantep'te 559 mm, Kilis'te 543 mm, Nizip'te ise 464 mm'dir.

Rüzgarlar çoğu kez yalı yönünden eserler. Gaziantep'te egemen rüzgar Lodos'tur. İl kışın doğu ve kuzeydoğu rüzgarlarının etkisinde kalır ayrıca, karayel ve güneybatısı rüzgarlarının da etkisi altındadır.

Hava durumu ortalama olarak, yılın 160 günü güneşli, 145 günü parçalı bulutlu ve 60 gününde yağışlıdır.

8.GAZİANTEP'İN NÜFUSU ve İDARİ BÖLÜNÜŞÜ

Yüzölçümü yönünden illerimiz arasında 40.sırayı alan Gaziantep'in 1990 sayımı sonuçlarına göre nüfusu tam 1440.594'tür. Buna göre km² başına 149 kişi düşer. Gaziantep ülkemizde nüfusu 1.000.000'ünü üzerinde olan 18 ilimizden, nüfus yoğunluğu ise 100'ün üzerinde olan 14 ilimizden birisidir. Nüfus çokluğu bakımından 10. sırayı, nüfus yoğunluğu bakımından 6. sırayı alır. Nüfus yoğunluğu, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi içine alınan Şahinbey ve Şehitkamil ilçelerinde 300'ü aşmakta, buna karşılık Yavuzeli ilçesinde 52-ye düşmektedir.

Gaziantep ilinin Şahinbey, Şehitkamil, merkez olmak üzere, Araban, İslahiye, Kilis, Karkamış, Nizip, Oğuzeli, Yavuzeli ve Nurdağı'da çevre ilçeleri olmak üzere 10 ilçesi ve 616 köyü vardır.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin birinci ve Türkiye'nin altıncı büyük kenti olan Gaziantep il merkezinin 1990 nüfus sayımına göre nüfusu 603.434'tür.

Gaziantep'in en büyük ilçesi olan Kilis, Gaziantep'in güneybatısında ve Suriye sınırına 5 km uzaklıkta yeralan ilçenin 1927'de 22.500 olan nüfusu ön leri yavaş sonraları hızla artarak 1975'te 5.055'i, 1990'da 82.882'yi bulmuştur. Ayrıca Oncüpınar sınır kapısının Kiliste olması nüfus yoğunluğunu

artırmaktadır.

Gaziantep'in ikinci büyük ilçesi Nizip'tir. Nizip çevresinde önemli tarım ürünü olan zeytini değerlendirmek için ilçede 'zeytinyağı ve sabun fabrikaları kurulmuştur. Zeytinyağındarı başka fıstık üretiminin de gelişmesi, kentin iyi yollarla Gaziantep ve Şanlıurfa'ya bağlanması, Nizip'in hızla büyümesine katkı sağlamıştır. 1927de 7000 olan nüfusu, 1990'da 58.604'e ulaşmıştır.

9.GAZİANTEP KALESİ

Gaziantep şehir merkezinde, gerek ihtişamı ve heybetiyle, gerekse bir sır gibi gizlediği tarihiyle dikkati çeken Gaziantep Kalesi. Türkiye'deki kalelerin en güzel örneklerindendir. Kalenin ne zaman ve kimler tarafından inşa edildiği hususunda kesin bir bilgi olmamakla beraber yapılan incelemeler sonunda kalkolitik dönemden itibaren iskan görüldüğü bilinmektedir. Bugünkü biçimini ise Bizans İmparatoru Justinianus döneminde M.S. VI. yüzyılda almıştır.

Kale, daire planlı olup, çevre uzunluğu 1200 metredir. Büyük taşlardan örülmüş duvarlar 12 kule burçla desteklenmiştir. Kalenin üzerinde hamam, cami, sarnıç ve yapı kalıntıları bulunmaktadır. Alt bölümlerde üst yapıya destek sağlamak amacıyla büyük odalar, galeriler ve dehlizler inşaa edilmiştir. Ana kütle altında ise bir su kaynağı bulunmaktadır.

Gaziantep Kalesi'nde İl Özel İdare Müdürlüğü'nün sağladığı olanaklarla 1989'can itibaren kaz, restorasyon, onarım ve koruma

alışmaları sürdürülmektedir. 5989-1993 döneminde Hacettepe Universitesine Kalenin rölövesi ve planları yaptırılarak mevcut yapı durumu ile restorasyona esas planlar kesitler ve detaylar belgelenmiştir. Bu dönemde ayrıca korumaya yönelik bir dizi ihata ve evre duvarları ile kapı yapılmış, güneydeki tonozlu galerinin temizlenmesine başlanmıştır.

Kale'deki çalışmalar özellikle 1994-1999 döneminde yoğunluk kazanmıştır. Bu dönemde güneydeki tonozlu galerinin içindeki molozlar tümüyle boşaltılmış, temizlenmiş ve onarılmıştır. Kuzeydeki Roma kulesinin temelleri bulunarak restore edilmiş, i avludaki hamam kalıntısının kazısı yapılmıştır. Giriřlere ve kale altındaki geçitlere kapılar yapılmış, gezi yolları düzenlenmiş, gerekli noktalara bilgilendirme ve uyarı levhaları konulmuş ve aydınlatma düzeni geliştirilmiştir. Kaledeki kazı, onarım, restorasyon ve koruma çalışmaları sürdürülmektedir Daha önce girilmesi yasak olan Kale turizme kazandırılmıştır.

10.GAZİANTEP CAMİLERİ, TÜRBELERİ, HANLARI, HAMAMLARI, KASTELLERİ, BEDESTENLERİ, KİLİSELERİ

Selçuklulardan günümüze kadar uzanan Gaziantep'in tarihi özellięe sahip camileri mevcuttur.

a) ÖMERİYE CAMİİ:

Bu cami Gaziantep'in en eski camisidir. 607 Hicri (1207 Miladi) yılında tamir..geçirdiği kayıtlarda yazmaktadır. Kimin tarafından yapıldığı tam olarak bilinmemekle birlikte Hz. Ömer zamanında yapıldığı ya da

Emevi Halifesi Ömer bin Abdulaziz tarafından yaptırıldığı rivayet edilmektedir. Caminin taç kapısı ve mihrabı ak-kara taşlarla örülmüştür. Minare şeretesinin korkuluklarında oyma taş işçiliğinin güzel örnekleri görülebilir. Hatta minarenin bedeninde Antep Savunmasının dehşetli günlerinden kalma mermi ve şarapnel parçalarının izlerini görmek mümkündür.

b) BOYACI CAMİİ:

Bu caminin mimberi üzerindeki oyma kitabede, Miladi 1357, tarihinde Kadı Kemalettin tarafından yaptırıldığı yazmaktadır. Caminin özelliklerinden en önemlisi, mimberinin alttan kızaklı olması ve duvarda özel olarak yapılan bölmesine girip çıkabilmesidir. Ayrıca Gaziantep'in en büyük camilerinden olan Boyacı Camiinin içindeki ince ahşap işçiliği dikkat çekmektedir.

c) ŞEYH FETHULLAH CAMİİ VE KÜLLİYESİ :

Bu cami Hz. Ebubekir soyundan gelen, keramet sahibi ve ermiş bir kişi olan Şeyh Fethullah tarafından yaptırılmıştır. Cami ilk yapıldığı gibi kalmış ve genişletilmemiştir. Diğer camilerde Osmanlı ve Arap mimarisinin özellikleri varken, Şeyh Fethullah Camii'nde Selçuklu mimarisinin özellikleri vardır. Bu caminin eşi ve benzeri dünyada bir daha yapılmamıştır.

d) KURTULUŞ CAMİİ :

Gaziantepin Tepebaşı mahallesindedir. 1892 yılında yaptırılmıştır. Önceleri kilise ve hapishane olarak kullanılan bu yapı, daha sonra camiye dönüştürülmüştür. Bir tarih hazinesi gibi eski ihtişamından hiçbirşey kaybetmeyen Kurtuluş Camii, Gaziantepin en büyük camilerindendir.

e) EYÜPOĞLU CAMİİ:

Eyüpoğlu Camii kendi adıyla anılan Eyüpoğlu mahallesindedir. Caminin yapılış tarihi ve kimin tarafından yapıldığı ya da yaptırıldığı konusunda elimizde yeterli bir bilgi yoktur.

f) AHMET ÇELEBİ CAMİİ :

Caminin kurucusu, Peygamber soyundan gelen, Hacı Osmanoğlu Şeyh Ramazan Efendidir. Bu eser medrese, cami ve kastel olarak peş peşe sıralanmıştır. Cami, yanına sonradan ilave edilen medreseyi yaptıran Ahmet ÇELEBİ'nin adıyla anılmaktadır. Caminin Miladi 1672 yılında yapıldığı kitabesinden anlaşılmaktadır. Caminin bahçesinde bulunan Kastel'e 12' si kesme taştan 32'si kayadan oyma 44 merdivenle inilir. Cami ahşap işçiliğinin eşsiz örneklerini yansıtmakta olup ayrıca kadınların da ibadetetmeleri için ayrı bir bölümü vardır,

g)TEKKE (TEKKE MEVLEVİHANE) CAMİİ :

Bu camii Kozluca mahallesindedir. Resmi kayıtlarda adı Mevlevihane camii olarak geçer. Ancak halk tarafından Tekke Camii

olarak bilinir. Cami; hücreler, semahane, yönetim ve mevlevi dervişlerinin oturma odaları, tuvaletler, havuzlar, küçük ve kısa minaresinden oluşan eserler topluluğudur. Cami 1048 hicri yılında Mustafa Ağa adında birTürkmen ağası tarafından yaptırılmıştır.

Bu camilerin haricinde daha birçok tarihi cami mevcuttur.

TÜRBELER

Gaziantep'te bulunan belli başlı türbeler ; Yuşa Peygamber ve Pirsefa Hazretleri Türbesi, Dülükbaba Türbesi, Hacı Baba Türbesi, .Okkeşiye Hazretleri Türbesi. Şeyh Fethullah Türbesi Nesimi Hazretleri Türbesi ve Said İbn-i Ebu Vakkası Türbesidir.

HANLAR

Gaziantep'te vaktiyle 31 Han vardı. Bunlardan eski fonksiyonlarını kısmen sürdüren. Hanlar şunlardır. Şıra Hanı, Tuz Hanı, Paşa Hanı. (hala Mustafa Paşa Hanı) Mecidiye Hanı. Emir Ali Hanı, Anadolu Hanı, Kürkçü Hanı, Belediye Hanı, Elbeyli Hanı, Yeni Yüzükçü Hanı. Tütün Hanı, Hacı Ömer Hanı, Büdeyri Hanı, Millet Hanı ve Yeni Han dır.

HAMAMLAR

Temizliğin simgesi olan hamamlar, eskiden sosyal hayatın vazgeçilmez müesseselerinden birisiydi. Günümüze kadar gelebilen tarihi hamamlarımız. Şeyh Fethullah Hamamı, Hüseyin Paşa Hamamı, Paşa

Hamamı, Keyvanbey Hamamı. İki Kapılı Hamam. Naip Hamamı. Nakıpoğlu Hamamı, Tabak Hamamı, Eski Hamam ve Pazar Hamamıdır.

KASTELLER

Gaziantep, geçmişten günümüze yeraltı su kaynakları, bakımından fakir bir şehirdir. insanlar buldukları suyun buharlaşmayla veya başka bir yolla kaybolmasını önlemek için yerin altından açtıkları kanallarla suları şehre dağıtmışlardır. Su kanallarının bazı yerlerinde ise 30-40 basamakla inilen geniş mekanlar oluşturarak kullanılması sağlanmıştır. Su mimarisinin eşsiz örneklerinden olan Kastel denilen bu tesislerden günümüze; İhsan Bey, Pişirici, İmam-ı Gazali, Kozluca. Şeyh Fetullah kastelleri ulaşabilmiştir.

BEDESTENLER

Bedestenler eskiden alışveriş yapılan ince uzun, üstü kapalıçarşılardır. En önemlileri Hüseyin Paşa Bedesteni. Kemikli Bedesten ve Zincirli Bedestendir.

KİLİSELER

Kendirli Kilisesi ve Fevkani (Nizip) Kilisesi.

11.GELENEKSEL ANTEP EVLERİ

Antep Evleri duvarları havara veya keymık adı verilen yumuşak

kalkerli taşlardan. kalın olarak yapılır Genelde bır ya da iki katlı olup, üç katlı olanlara da rastlanmaktadır. Bu tür özelliklere sahip olan geleneksel Antep evleri bugün şehir merkezinde. Eyüboğlu mahallesi, Türktepe mahallesi, Tepebaşı, Bostancı, Ve kozluca mahalleleri, Şhreküstü semti ve kale civarında bulunmaktadır.

12.GAZİANTEP EVLİYALARI

Merhum Cemil Cahit Güzelbey'in, "Gaziantep Evliyalari" isimli eserinde 66 evliya ismi bulunmaktadır. Bunlar Güzelbey'in tesbit ettikleri, yahut haklarında az-çok bilgi toplayabildikleridir. Gerçek sayı çok daha fazladır.

Güzelbey 'in kitabındaki isimler şunlardır:

1. Hz. Yuşa (a.s.) 2. Pürsefa 3. Dülük Baba 4. Karaçomak 5. Değimnenli Dede (Dermanlı Dede) 6. Bişirici (Beşinci) 7. Sa'd İbni Ebi Vakkas 8. Kara Baba 9. Gazali 10.Memik Dede 10. Beledi Mehmed 11. Sam Şeyhi 12. Şeyh Osman Semerkandi 13. Şeyh Ahmed Şahabi 14. Şeyh Ahmed 15. Şeyh Feyzullah 16. Kara Dede 17. Şeyh Fethullah 18. Nesimi 19. Şahveli 20. Hacı Baba 21. Kurban Baba 22. Aydın Baba 23. Loğ Baba 24. Şeyh Şaban 25. Şeyh Hü-. yin 26. Saçaklı 27. Şeyh Salman 28. Şihcan (Şeyhcihan)29. Şeyh Isa 30. Gafur (Gafir) Baba 31. Yuf Baba 32. Ör-yan Baba 33. Ahı Baba 34. Semah Dede 35. Hançerli Baba 36. Hançerli Hanım 37. Şeyh Musa 38. Arap Baba 39. Çıbanlı Mahmut Baba 40. Kamacı Baba 41. Omer Baba 42. Şeyh Hamza 43. Emir Dede 44. Naip Baba 45. Tembelzade Hacı Efendi 46. Şeyh Zeyt 47. Sefer Paşa 48. Ahirben Dede 49. Akyollu Mustafa Baba 50. Gözü Kızıl Mehmed Baba 51.

Şuayıpzade Ali Akif Efendi 52. Aydi Baba 53. Hacı Ayşe Hanım 54. Şirvani Hazretleri 55. Hayık Baba 56. Kara Fakih (Mehmed Hamdi Baba) 57. Kara Kabir (Kara Baba) 58. Şeyh Zeynel Abidin 59. Gülüm oğlu Mustafa Ağa 60. Hallaç Baba 61. Halil Baş 62. Şih Attar 63. Diş Gören Hamide Hanım 64. Ayvaz Efendi 65. Polat Dede 66. Delbes...

Bu evliyaların birçoğu hakkında tafsilatlı bilgi yoktur. Yalnızca halk arasında nesilden nesile intikal eden rivayetler vardır. 0 rivayetlere bakıldığında bu veli zatların birçoğunun Antep'i fetheden İslam ordusunda bulunan sahabeler olduğu anlaşılmaktadır.

Bu evliyaların bazılarının mezarı kayıptır. Mezarı bilinenler içerisinde de yalnızca iki yerin bakımlı olduğunu müşahade ettik. Birisi Şehreküstü semtinde bulunan Ali Baba'nın türbesi (Burasını Ali Baba'nın soyundan gelen zatlar restore ettirmişti), diğeri de Hz. Yuşa Aleyhisselam ile Pür Sefa Hazretlerinin mezarlarının olduğu türbe. (Mezarların olduğu yer ve çevresi Gaziantep İslami Hizmetler Vakfı tarafından satın alındıktan sonra restore edilmişti.)

13.GELENEKSEL EL SANATLARI

a) KÜPÇÜLÜK:

Küpçülüğün yöremizde M.Ö. 6000'li yıllardan beri yapıldığı arkeolojik kazılardan anlaşılmaktadır. Topraktan yapılan bu ürünler günümüzde süs eşyası, çiçek saksısı ve turistik hatıra eşyası olarak değerlendirilmektedir.

b)KUYUMCULUK:

Altın işlemeciliği ilimizde Cumhuriyetin ilanından sonra gelişmiştir. Gaziantep'te yapımı devam eden Altın Merkezi'nin faaliyete geçmesiyle Altın Borsası kurulacaktır. Gaziantep altın işlemeciliğinin en önemli özelliği mamullerin 22 ayar olarak imal edilmesidir.

c)ANTEP KİLİMCİLİĞİ:

Antep kilimlerinin hammaddesi öküz, deve ve at tüyü, koyun yünü ve keçi kıllarıdır. Antep kilimleri tezgah, şekil, dokunuş biçimleri ve nakışları yönünden diğer yörelerin kilimlerinden çok farklıdır.

d)KUTNUCULUK:

Ham maddesi; floş (suni ipek) ve pamuk ipliği olan ve tamamen el tezgahlarında dokunan kutnu bezi, Türkiye'de sadece gaziantep'te dokunan ipekli bir dokuma türüdür. Kutnu kumaşı, yöresel bir kıyafet olarak kullanıldığı gibi, çeşitli aksesuar, turistik giysi, çanta, terlik, perdelik kumaş ve milli kıyafet olarak da kullanılmaktadır.

e)ABA DOKUMACILIĞI:

Aba, deve, öküz ve at tüyünden. keçi kılından ve koyun yününden dokunan özel bir kumaştan yapılan bir erkek giysisidir. Abalar dokunduğu ipin ve kumaşın rengine, boyuna ve giyildiği yörenin ismine göre isimlendirilirler.

f)ZURNACILIK:

Üflemeli halk çalgılarımızın başında gelen zurna, kalın zerdali ağacından yapılır. Gaziantep'te; Tüm Kaba Zurna, Orta Kaba Zurna ve Cura Zurna çeşitleri imal edilmektedir.

g)BAKIRCILIK:

Gaziantep bakır işlemeciliğinin tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Bakırlar yekpare olarak imal edilirler, yani lehim yada bir başka yolla birleştirilme yapılmaz.

h)SEDEFÇİLİK:

Hammaddesi. midye kabuğu. çeşitli teller ve ceviz ağacı olan Sedef ve Sedetkarlık sanatı Ortadoğu ülkelerinde doğmuş ve 15 yy' dan sonra Osmanlı'lara geçmiştir Sedeçilik asırlarca değişik motif ve desenlerle zenginleştirilerek mimari yapılarda. kullanım eşyalarında ve silah süslemelerinde kullanılmıştır.

İ)GÜMÜŞ İŞLEMECİLİĞİ:

Yöremizde antik şehir özelliği taşıyan Karkamış. Dülük. Belkıs Antik kentleri ve höyüklerden çıkartılan gümüşler, gümüş işçiliğinin ve kullanımının ilimizde ve yöremizde eskiden beri çok yaygın olduğunu göstermektedir. Günümüzde hızla çoğalan Gümüş işleme Atölyeleri bu sanatın Gaziantep'te çok hızlı geliştiğini ve önemli döviz girdisi sağladığını göstermektedir.

j) YEMENİCİLİK:

Yemeni. üstü kırmızı ya da siyah deriden tabanı ise köseleden dikilen topuksuz ve çok sıhhatli olan ayakkabılara denir. Yemeni diken insana da köşker denir.

k) ANTEP İŞİ EL İŞLEMESİ:

Anteş işi, beyaz kumaş üzerine iplik sarılarak ve çekilerek, beyaz,

sarı, krem rengi ipliklerle çeşitli susma ve ajurlarla süslenerak işlenir. Antep işi. ilk defa Antep ve çevresinde ev hanımları taratından yapıldığı için bu adla adlandırılmıştır. İşlemelerin eski Türk işleme karakterini taşıması bu işlerin yerli halk tarafından yapıldığını göstermektedir. Günümüzde işleme tekniği bozulmadan sim, renkli iplikler ve yardımcı nakış iğneleri kullanılarak çok güzel işlemler yapılmaktadır.

14.GEZİP GÖRÜLECEK YERLERİ

Gaziantep Kalesi, ihtişamı, heybeti ve bir sır gibi gizlediği tarihiyle, şehir merkezinde hemen herkesin dikkatini çeken tarihi bir yapıdır.

Hemen hemen hepsinin yapımında kesme taş kullanılan Tarihi Gaziantep Camileri, plan ve süsleme bakımından birbirinden farklı genellikle dikdörtgen planlı ve son cemaat yeri bulunan iki nefli yapılardır. Gaziantep'te son yıllarda yapılan modern camiler de süsleme sanatı çok zengin olup, çini işlemesi ve hat sanatıyla dikkati çekmektedir. Tarihi Gaziantep Camilerinden bazıları şunlardır. Ömeriye Camii, Ali Nacar Camii, Boyacı Camii, Şeyhfethullah Camii, Hacı Nasır Camii, Handaniye Camii, Kurtuluş Camii, Eyüpoğlu Camii, Ahmet Çelebi Camii, Şirvani Camii, Alaüddevle (Ali Dola) Camii, Tekke Camii, Mehmet Akif Ersoy Camii, Ulu Camiidir.

Eskiden alış-veriş hayatının kalbinin attığı üstü kapalı, içinde alışveriş yapılan, uzun çarşılar olan Bedestenler de Gaziantep'in tarihi ve turistik mekanlarıdır. Günümüzde sağlam olarak hayatta kalıp ticari fonksiyonlarını devam ettiren bedestenler; Hüseyin Paşa Bedesteni, Kemikli Bedesten ve Zincirli Bedestendir. Türk-

islam kültürünü yansıtan ilginç yapılar olan medreseler; öğrencilerin ilim öğrendikleri ve barındıkları, içlerinde hücreleri, küçük mescitleri, havuzları olan yapılardır. Gaziantep'te bulunan medreselerden bazıları şunlardır; Mihaliye Medresesi, Ahmet Çelebi Medresesi, Hüseyin Paşa Medresesi, Kozanlı Medresesi ve diğerleri.

Eski mahallelerde evlerin hemen çevresinde inşa edilen temizliğin simgesi olan hamamlar, eskiden sosyal hayatın vazgeçilmez müesseselerinden birisiydi. Günümüze kadar ulaşmış tarihi hamamlardan bazıları; Şeyh Fethullah Hamamı, Hüseyin Paşa (Tuğlu) Hamamı, Paşa Hamamı, Naip Hamamı, Keyvanbey Hamamı, İki Kapılı Hamam, Tabak Hamamı ve Eski Hamamdır.

Dünyada eşi ve benzeri bulunmayan, su mimarisinin eşsiz örneklerinden olan kasteller, yeraltında insan eliyle kayalar oyularak yapılmış ve geçmişte şehrin su ihtiyacını karşılamıştır. Ata yadigarı bu eserlerden günümüze kadar gelebilmiş olanları; Şeyh Fetullah Kasteli, İhsan Bey (Esen Beg) Kasteli, Pişirici (Beşinci) Mescidi ve Kasteli, İmam-ı Gazeli Hazretleri Kasteli, Ahmet Çelebi Kasteli ve Kozluca Kastelidir.

Şimdi ilçe Milli Eğitim Müdürlüğü Toplantı Salonu olarak kullanılan ve günümüzden yaklaşık 100 yıl önce Katolikler tarafından yapılan Kendirli Kilisesi ve Nizip'te bulunan Bizans dönemine ait Nizip Fevkani Kilisesi ilde bulunan kiliselerdir.

Geleneksel Gaziantep Evleri; yüksek duvarlar arkasında, dış mekanlardan mümkün olduğunca soyutlanmış, Hayat (Avlu)'a dönük yapılardır. Hayat etrafında Ocaklık (Mutfak),

Hazna (Kiler), Hela gibi mekanlar yer alır. Evler tek, iki ve üç katlı olarak inşa edilmişlerdir

(Genelde iki katlıları çoğunluktadır.)

Gaziantep ve yöresinin fethedilip İslamlaştırılmasında ve hatta Gaziantep'in Kurtuluşunda Evliyaların önemli rolleri olmuştur. Evliyaların Türbeleri de ziyaret edilerek gezilip görülebilecek yerlerdendir. Bunlardan bazıları Yuşa Peygamber ve Pirsefa Hazretleri Türbesi, Dülükbaba Türbesi, Hacıbaba Türbesi, Nesimi Hazretleri Türbesi, Ökkeşiye Hazretleri Türbesi ve Şeyh Fethullah Türbesidir.

Şehitler Abidesi; Gaziantep Kurtuluş Savaşı'nda istiklaline, topraklarına, dinine, iffetine alçakca saldıranları, şerefli ve izzetli bir şekilde kovmak ve hür yaşamak uğruna kara toprağı kendisine yorgan edip, seve seve toprağın altına giren 6317 evladiyla sembolleşen 25.12.1935 tarihinde tamamlanmış mütevazi bir anıttır.

Gaziantep Arkeoloji Müzesinde Paleolitik Çağa ait aletler, Neolitik Çağdan keramik parçalar, Kalkolitik ve Bronz Çağa ilişkin çeşitli eşyalar, figürler, mühürler, Urartu, Hitit, Pers, Helenistik, Roma ve Bizans dönemlerine ait çeşitli eserler sergilenmektedir. Ayrıca kazı ve satın alma yoluyla denenen taş ve bronz eserler, takılar, sikkeler, cam eserler ve bir Mamut'a ait kemikler sergilenen eserler arasındadır.

Hasan Süzer Etnoğrafya Müzesi; içinde bulunduğumuz asrın başında inşa edilmiş eski bir Antep Evidir. Bina ana kaya içine oyulmuş mahzen üzerine üç kattan oluşmaktadır. Müze restore edilerek Konak Müze tarzında düzenlenmiştir. Bina içerisinde Gaziantep'e ait etnoğrafik eserler,

ayrı bir bölümde Antep savunmasında kullanılan silahlar, savaş araçları, belgeler, kahraman ve şehitlerin fotoğrafları sergilenmektedir.

Gaziantep'in 12 km. kuzeyinde Dülük Köyü'nde bulunan Dülük (Doliche) Antik Kenti Hititlerden Roma dönemine kadar önemli din merkezleri arasında yer almıştır. Yazılı kaynaklara göre Hititlerin en büyük tanrılarından Teşup'un "Baal Tapınağı" burada bulunmaktadır. Dülük ve çevresinde Roma döneminden kalma kaya ve yeraltı mezarları, mezar anıtları ve çeşitli yapı kalıntıları bulunmaktadır.

Gaziantep ili Araban ilçesinin Elif, Hisar ve Hasanoglu köylerinde M.S. 2.yy.da kesme taştan ve yüksek kaide üzerine oturtularak yapılan Anıt Mezarlar tarih içerisinde gözetleme kuleleri olarakta kullanılmış tarihi eserlerdir.

Yesemek Açık hava Müzesi Gaziantep ilinin islahiye ilçesine 23 km. uzaklıkta bulunmaktadır. Yesemek Açık hava Müzesinde 300'ün üzerinde yontu taslağı mevcuttur. Bunlar sfenksler, arslanlar, dağ tanrıları, karışık yaratıklar ve çeşitli mimari parçalardan oluşan zengin bir koleksiyondur. Büyük bir organizasyonla işletildiği anlaşılan Yesemek Taş Ocağı ve Heykel Atölyesi; taşların ocaktan kesilmesi, yontu taslakları nın hazırlanması ve tamamlanmasına kadarki evrelerin teker teker örnekleri ile görülebileceği dünyada başka bir benzeri olmayan heykel okulu niteliğindedir.

Tilmen Höyük; İslahiye ve civarında sayıları 50'yi geçen eski höyük iskan yerlerinden birisidir. Bölgenin en büyük höyüklerinden olup 24 m.

yüksekliğindedir. Höyükten pek çok araç-gereç, çanak-çömlek, takılar ve süs eşyaları çıkarılmıştır.

Zincirli Höyük; bölgedeki önemli höyüklerdendir. Höyükte yapılan kazılarda buranın ilk Tunç Çağından Roma dönemine kadar bir yerleşme yeri olduğu belirlenmiştir.

Nizip ilçesine 10 km. uzaklıkta bulunan BELKIS (ZEUGMA) şehri kalıntıları Hellenistik, Roma ve Bizans dönemlerine aittir. Belkıs antik Kenti M.Ö. I. yüzyılda bölgede egemen olan Kommagene Krallığının dört büyük kentinden birisidir. Yapılan kazılarda Romalı bir zengine ait villa bulunmuş ve bu villanın misafir odasının tabanında Dionysosun düğün sahnesi işlenmiş sanat değeri yüksek mozaikler ele geçmiştir.

Rumkale (Hromgla); Fırat Nehri ile Mer ziman Çayının birleştiği, Fırat'ın batı sahilinde yüksek ve sarp kayalarla örtülü müstahkem bir tepe üzerindedir. Tarihi hakkında kesin bir bilgi olmamakla birlikte çok eski tarihlerden beri Fırat boyuna hakim olmasıyla stratejik bir Kale özelliğine sahiptir. Hz. İsa'nın havarilerinden biri olan Johannes (Yohanna)'ın Roma döneminde Rumkaleyi merkez yaparak Hristiyanlığı Rumkale ve civarına yaymaya çalıştığı ve ayrıca kayadan oyma bir oda da Yohanna'nın İncil müsvevtelerini sakladığı, daha sonra ise bu İncilin Beyrut'a kaçırıldığı rivayet edilmektedir.

Tilbaşar Kalesi; Gaziantep ili Oğuzeli ilçesinin yaklaşık 12 km. kadar güneydoğusundadır. Yüksek bir höyüğün üzerinde inşa edilmiş olan kalede yapılan arkeolojik kazılarda Eski Tunç Çağı, Bizans, Eyyübi ve Haçlı dönemlerine ait yerleşimler ortaya çıkarılmıştır.

Karkamış; Mezopotamya-Mısır ve Anadolu yollarının kavşak noktasında bulunmasından dolayı, ilkçağlardan günümüze kadar kesintisiz bir yerleşim merkezi olmuştur. Bu nedenle de bir çok medeniyeti bünyesinde barındırmıştır. Buranın yapılan kazılardan çok önemli bir sanat ve kültür merkezi olduğu anlaşılmıştır. Gilgamiş Destanı, Geç Hitit döneminde Karkamış şehrinin ortastatları üzerinde tasvir edilmiştir. Bu ortastatların bir kısmı yerlerinden sökülerek Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi 'ne götürülmüştür.

Yaylalar; rengarenk kır çiçekleri, dağ çayırları ve çeşitli ağaç türlerinin kapladığı, suyunun soğuk, havasının serin ve yerleşim yerlerinin çok yükseklerindeki düz ve yüksek yerlerdir. Gaziantep ili sınırlarında iki tane yayla mevcuttur. Birisi İslahiye ilçesi Altınüzüm beldesinin 20 km. batısında Amanos Dağlarının tepesinde bulunan ve ikliminin verdiği özellikle her mevsim yeşillikler içinde bulunan, Bakanlar Kurulunca Turizm Merkezi ilan edilmiş olan Hızır Yaylası, diğeri ise Güneydoğu Torosların uzantısı olan Sofdağlarının üzerinde bulunan, Gaziantep'e 32 km. uzaklıkta, havasında yüksek oranda oksijen bulunan, sağlık için faydalı ve ideal bir yer olan Sofdağı Yaylasıdır.

Gaziantep'te, bahar ve yaz aylarında havanın sıcak olduğu günler şehrin sıcaklığından ve gürültüsünden uzakta doğayla baş başa kalmak için "sahre" adı verilen ailece ve akrabalarla birlikte, yemekli kır gezileri düzenlenir. Bu kır gezilerinde bağ evlerine, gezi ve mesire yerlerine gidilir. Bu gezi ve mesire yerlerinden bazıları şunlardır; Dülükbaba Koruluğu, Karpuzatan Piknik Alanı, Dutluk, Nafak Pınarı, Burç Ormanları, Burç

Göleti, Büyük Şahinbey Kasabası (Körkün) Mesire Yeri, Rumkale Piknik Alanı, Nizip Karpuzatan Piknik Alanı ve Karapınardır.

15.GAZİANTEP MUTFAĞI

Gaziantep Mutfağı. seneler oyuna geleneklerin ve yöresel aamak lezzetinin zenginliği ile ülkemiz ve dünya mutfakları arasında ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Gaziantep Mutfağında ilk bakışta dikkati çeken en önemli husus kullanılan malzemede gösterilen titizliktir. Yemeği oluşturan tüm malzeme büyük titizlik içerisinde seçilmekte, değişik tat ve lezzet veren banaratlar. salcalar ve karışımlar yemeklerde bol miktarda kullanılmaktadır. Gaziantep yemeklerinde yemeğin güzelliğinde, lezzetinde malzemenin niteliği kadar yemeği pişirenin ustaıının ve el becerisinin de payı büyüktür. Gaziantep yemeklerinin başlıcaları şunlardır.

a) KÖFTELER İçli köfte, çiğ köfte, ekşili ufak köfte. malhıtalı (Mercimek) köfte. yoğurtlu ufak köfte v.s

b) KEBAPLAR Kuşbaşı kebabı (Tike kebabı), kıyma kebabı, patlıcan kebabı, soğan kebabı, simit kebabı, ciğer (cığırtlak) kebabı. v.s

c) DİĞER YEMEKLER Yuvarlama, lahmacun, karışık dolma, maş çorbası, beyrani şiveydiz, yaprak sarması, çağla aşı, kabaklama, börk aşı, doğrama, kaburga dolması, borani, alinazik, yoğurtlu patates, meyhane pilavı, pişi böreği.

d) TATLILAR Baklava, bülbül yuvası, künefe, burmalı kadayıf,

antep fıstığı ezmesi, katmer. v.s

16.GAZİANTEP'TE FOLKLOR VE FOLKLORİK DEĞERLER

KADIN GIYSİLERİ

- 1.Önlük
- 2.Salam Gömlek
- 3.Döşlük
- 4.Fermana
- 5.Gül Şeftali Yemeni
- 6.Oyma Renkli Yün Çorap
- 7.Şalvar (Dizdonu)
- 8.Üçetek
- 9.Poşu
- 10.Gümüş Taç
- 11.Gümüş Kemer
- 12.Gümüş Bilezik
- 13.Gümüş Şekiye
- 14.Saçbağı (Kordon uçları gümüşlü)
- 15.Alınlık (Altın veya gümüş)

ERKEK GIYSİLERİ

1. Allı Yemeni
2. Yün Çorap
3. Şalvar

4. Kuşak
5. Bürümlü Yelek
6. Alaca Mintan
7. Sırma Cepken
8. Terlik
9. Poşu
10. Tütün Kesesi (Sırmalı)
11. Çakmaklık (Sırmalı)
12. Köstekli Saat

GAZİANTEP'TE OYNANAN OYUNLAR

Gaziantep, Halk Oyunları yönünden zengin olup, bu oyunlar kendi aralarında:

- a) Ağır Halaylar,
- b) Oynak Halaylar ve Leylimler,
- c) Mizansenli Oyunlar olarak üç bölümde toplanır.

AĞIR OYUNLAR:

Çobanbey kabası, Honıa kabası, Ağır kaba, Karakuyu (ha. lay), Keremin halayı, Garibim haioy, Amik düzü, Şirvani, Corn düzü, Karıştırma Şirvani (Düz), Dümbüllü (Düz), Mimey (Ağır), Demirci, Pekmezci, araboğlu (Kası halay), Keçeei, Arapkızı, Mısri (Halay), Elah yeme (Ağır), Hasan dağı, Antep oçayağı, Avşar, Birecik ve Holfeti kabası, Gavur dağı kabası, Çifte, Çatal, İki kamış (Halay), Amik kasabası, Hurşit'in hoioy, Reşit halayı, Şirvan düzü, Engin düz şirvan, Cem şirvanı, Isabalı hala>ı, Barazi (Halay), Galata, Nahseni, Olen (Ağır), lerazi, Seyit

Ahmet Halayı, Bulgar gelini, Sinem halayı, Derviş Ali (Ağır), Arabi, Görsel, Bostancık oyunları.

OYNAK HALAYLAR ve LEYLİMLER

Uçurum, Zikir, Dokuzlu, Oğuzlu, Hoddedye, Dokurcum, Yağlı ken~-Havarişko-Çepikli, Lorkey, Havuş, Şirinnar, Deriko, Kuseyri, Çift Kuseyri, Hallorne, Marmara, Kerekoz, Manı, Kırıkhan, Fatike, Şamatya, Çamur döken oyunları.

MİZANSENİLİ OYUNLAR

Karacakız oyunu, Tura, Halburcu, Habibi, Kartal, Siverekli, Meses, Kılıç, Bahdeniz bacı, Yanık şebde, Serçe, Mıho oyunlarıdır.

17.GAZİANTEP BÖLGESİ AĞIZ ÖZELLİĞİ

Gaziantep bölgesi ağız özelliği daha çok Anadolu Türkçesi'nin etkisini taşır. Gaziantep ağız Anadolu ve Azeri lehçelerinin kökü olan Oğuz lehçesinden ayrı bir özellik gösterir. Bölgede doğunun ve Uygur Lehçesi'nin izlerine rastlanır. Özellikle kırsal bölgelerde ve yaşlı kesimde Gaziantep ağız özelliğini görmek mümkündür.

Bazı örnekler:

Helbet (elbet), amarat (hamarat), cenderme (Jandarma), galın (kalın), gırtasiye (kırtasiye), güççük (küçük), eğişik(eksik), göv (gök), döven

(dükkan), baalım (bakalım),yosa(yoksa), nezzet (lezzet), cannı (canlı),
ossun (olsun), müsünman (müşüman), barım (bari),üce
(yüce),keşgem(keşke), samsak (sarımsak), Buuda (buğday), deze (teyze),
Abdaadir (Abdülkadir), hara (nere), bakca (bahçe), mövsüm (mevsim),
gallanguç (kırlangıç), eletmek (iletmek), yoharı (yukarı), osonmak(usan-
mak), büyük (büyük), mahana (bahane) vıhır vıhır (fikir fikir), kunnük
(günlük), böön (bugün), düün (düğün)
gibi.

18.GAZİANTEP ATASÖZLERİ, BEDDUALARI DUALARI, TEKERLEMELERİ, NİNNİLERİ

ATASÖZLERİ

- Her düşüş bir öğreniş.
- Terziye göç demişler iğnem başımda demiş.
- Gelir elbette zuhura ne ise hükmü kader.
- İt iti yemişde kuyryğuna gelince buda benden demiş.
- Ekmek bulamaz yemeye atla gider sıçmaya.
- Gomaz gahbe felek ne ağlim ne gülüm.
- Düşme düşenin dostu olmaz,birgün olsun düşte gör.
- Sıçan düşse kafası yarılr.
- Bir kılın bir örmeye faydası var.
- Sıçan düşse vallah der yavruları billah der.
- Verme malın veresiye battı gemi gara suya, baş yarılr; göz kör olur, sülh ederler yarisına.
- Bi gatarda bi deve kükrer.

- Gururu olmayanın namusu olmaz.
- İyi namt artacağına kötü garın yırtılsın!
- Tarlada ekinim var deme anbara girmeyince, candan dostlarım var her derdime koşan deme, başına bir iş gelmeyince, hayırlı oğlum var deme, el kızı koynuna gimeyince, sadık karım var deme hastalık ve yoksulluk gününü görmeyince.
- İç Bazarcık 'ın suyunu da guyruk doğunca belli olur.
- El için yanma nara yak, çubuğunun keyfin ara.
- Varsa senin pulun, alem senin kulun, yoksa pulun Hantımandır yolun.
- Başına taş düşe.
- Başına taş dikile.
- Başına him taşı dikile
- Ağzına daş çakıla.
- Dizin dizin yürüyesin!
- Hasso hesabını bilir.
- Hayır iste komşuna hayır gelir başına.
- Bişmiş kelle gibi ne varda dişlerini gösteriyorsun.
- Antep'in taşı havara al borca yaz duvara.
- Dört kişinin çıkında gidesin.
- Çıplağı çıplağa vermişler çıplak çıplak döller olmuş.
- Herkes aklını kömeden almış.

TEKERLEMELER:

Masal ve hikayelere başlamadan önce yahut masal ortasında yer verilen ve çocuk oyunlarında söylenen tekerlemeler günümüzde de yaygındır. Örnekler:

Hu diyelim hu,
Şeytanın yüzüne tu,
Eski hamamın tası yok,
Peştemalın ortası yok,
Bu yalanın ötesi yok...

Hak hak taşı,
Altın bilezik taşı,
Senin baban yüzbaşı,
Benim babam binbaşı.

Birem birem-İken iken,
Kamış boylu-Kara diken
Evvel altı-Elma yedi.
Sere sekiz-Dere dokuz.

Ebem bana iki koz,
Biri ala biri boz,
Bindim bozun üstüne,
Gittim talep yoluna,
Halep yolu bin pazar,
içinde maymun gezer.
Maymun beni korkuttu,
Sağ kulağımı sarkıttı.
Halbur dedi,
Hulbur dedi,
Şunu burdan,
Kaldır dedi...

NINNİLER:

Annelerin çocuk sevgilerini dile getirir. Çoğu kez, bir ezgiyle ve yavrunun uyuması için beşik başında söylenir. Birkaç örnek:

Ninni deyip belediğim,
Al dolağı doladığım,
Bir mevladan dilediğimi
Dilek kuşum sana ninni.

Ninni desem berem berem
Dert yürekte derem derem
Ninni deyü kime derim.
Ninni kuzum sana ninni

Dağlar dağlara kaynaşır,
Dağlarda ceylan oynoşır.
Eller güler de söyleşir.
Ben oğlarım, uyu ninni.

Göl açılır bahar gelir,
Dilsiz kuşlar dil öğrenir.
Anasız kuzu nasıl eğlenir
Ninni kuzum sana nintii

ANTEP AĞZINDAN BEDDUALAR

- Ağzına sapan taşı değsin.
- Allah tırnağını uzatmasın.
- Başını bağrını yesin.
- Boyuna ip ölçüle.
- Çenen çekile.
- Gözüne betire düşe.
- Mirazın karnında kala.
- Kepeğin kesilsin.
- Yüzün yüzüle.
- Allah sebebine koymaya.

DUALAR

- Allah satı pazar vere.
- Babanın sinine nur yağa.
- Arıca etek, kuruca yatak.
- Ocak başından ırak.
- Allah başaca sevidire.
- Allah çirkinler bahtı versin.
- Ayağı kudumlu, başı devletli olsun.
- Allah yavuz dilden, kem nazardan saklasın.

KAYNAKÇA

**1.BOZGEYİK , Burhan. Heryönüyle Gaziantep Tarih Kültür
Folklör. 1. Baskı , Gaziantep 2000 .**

**2.GÖMEÇ, Saadettin. Gaziantep Milli Mücadele Tarihinden
Notlar 1. Basım Akara 1989.**

**3.GÜZELHAN , Mustafa . Ayıntap Tarihinden notlar 1. Baskı
Gaziantep 1959.**